

Együttélés:

a sokszínűség és a szabadság összehangolása a 21. századi Európában

Az Európa Tanács szakértői csoportjának jelentése

Áttekintés

2010. nyarán Thorbjorn Jagland, az Európa Tanács főtitkára felkért egy neves szakértőkből álló független csoportot, hogy készítsen jelentést az Európában újjáéledő intoleranciából és diszkriminációból eredő kihívásokról. A jelentés felméri a kockázatok komolyságát, azonosítja forrásait, és egy sor javaslatot tesz a nyitott európai társadalmakban való együttélésre.

A szakértői csoportot kilenc tag – négy nő és öt férfi képezi, élén Joschka Fischerrel, egykori német külügyminiszterrel. A tagok mindegyike más-más tagországból való: Emma Bonino (Olaszország), Timothy Garton Ash (Nagy Britannia), Martin Hirsch (Franciaország), Danuta Hübner (Lengyelország), Ayşe Kadioğlu (Törökország), Sonja Liht (Szerbia), Vlagyimir Lukin (Oroszország) és Javier Solana (Spanyolország). A jelentés előadója Edward Mortimer (Nagy Britannia).

A szakértői csoport Megállapításai és ajánlásai szilárdan az Emberi jogok európai egyezményének elvein, különösen a személyes szabadság és a törvény előtti egyenlőség elvén alapulnak. Megállapítja, hogy jelenleg Európában a diszkrimináció és az intolerancia igen széles körben elterjedt jelenségek, különösen a romákkal és a bevándorlókkal, valamint azok leszármazottaival szemben, kiket is gyakran idegenként kezelnek még azokban az országokban is, melyeknek teljes jogú polgáraik.

A jelentésben foglalt állítás szerint az identitások az egyén szempontjából az önkéntességen alapulnak, és senki sem kényszeríthető más identitásokat kizáró elsődleges identitás választására vagy elfogadására. A jelentés amellet érvel, hogy az európai társadalmaknak magukévá kell tenniük a sokszínűséget, és el kell fogadniuk, hogy egyes emberek lehetnek 'nem teljesen asszimilálódott európaiak' – például török–németek, északafrikai–franciák vagy ázsiai–britek –, mint ahogy mások meg lehetnek afro- vagy olasz–amerikaiak. Ám ez csak akkor működik, ha minden, hosszú időre leteleplő lakost állampolgárként fogadnak el, és ha mindegyiküket egyenlően kezeli a jog, a hatóság és a többi állampolgár, bármilyen is legyen a vallásuk, kultúrájuk, etnikai hovatartozásuk. Mint minden állampolgárnak egy demokráciában, nekik is beleszólásuk kell legyen a törvényhozásba, ugyanakkor sem vallásuk, sem kultúrájuk nem lehet mélység a törvények megsértésére.

A jelentés két részre oszlik: a „Fenyegetés” és a „Válasz” fejezetekre

Az első részben a csoport az Európa Tanács értékeit fenyegető nyolc kockázati tényezőt azonosít. Ezek: a növekvő intolerancia; az idegengyűlölő és populista pártok egyre nagyobb támogatottsága; a diszkrimináció; a gyakorlatilag jogfosztott populáció megléte; a párhuzamos társadalmak; az iszlám szélsőségesesség; a demokratikus szabadságok elvesztése; a szólás- és vallásszabadság közötti konfliktus. A jelentés szerint ezek a kockázat tényezők alapja a bizonytalanság (ami az európai gazdasági nehézségekből és viszonylagos hanyatlásból származik); a nagyarányú bevándorlás jelensége (akár annak valóság-hű tapasztalása, akár téves képzelet); a kisebbségekről a médiában és a közvéleményben kialakult torz képek és káros sztereotípiák; azoknak a vezetőknél a hiánya, akik az Európa sorsáról kialakított világos elképzeléssel ösztönözhetik a bizalmat.

A második részben a szakértői csoport 17 elvet állít fel, melyekről úgy véli, hogy Európa számára választ adhatnak az említett fenyegetésekre, kezdve azzal a kijelentéssel, hogy egyet kell érteni abban, hogy a törvényt tisztelni kell, továbbá közös megegyezésre kell jutni abban, mit jelent a törvény és hogyan lehet azt módosítani. Majd a folytatásban a jelentés felsorolja azokat a szereplőket, melyek hatással lehetnek a közvélemény tudatformálására. az oktatók, a tömegtájékoztatási eszközök, a munkáltatók és szakszervezetek, a civil társadalom, az egyházak és vallási csoportok, az ismert személyiségek, a városok, a tagországok és az európai és nemzetközi szervezetek és intézmények. Az említett kategóriák többségének keretében a jelentés rövid leírást is tartalmaz azokról a csoportokról vagy egyénekről, melyek munkáját a szakértői csoport dicséretesnek és példásnak ítéli meg. A jelentést 59 akciójavaslat zárja, melyek közül az első 17 stratégiai ajánlasként van megjelölve, míg a többi, különleges ajánlást többnyire az Európai Unióhoz, az Európa Tanácshoz és a tagországokhoz címezték.

Különleges ajánlásai keretében a szakértői csoport azt javasolja az Európa Tanács főtitkárának, hogy nevezzen ki egy magas szintű különleges képviselőt, aki a jelentést ismertetné a politikai

vezetők előtt és felügyelné annak alkalmazását, tovább. hogy Lengyelország és Ukrajna, mint az EU illetve az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának soros elnöklői idén ősszel egy közös tanácskozást hívjanak össze, melyen megvitátnák a jelentésben foglalt kérdéseket és megállapodnának egy – a különbözőségekkel és emberi jogokkal kapcsolatos – közös akció szervezésében.

A városokra hárul a legnagyobb felelősség és feladat biztosítani, hogy a kulturális szempontból sokszínű társadalmak nyitott társadalmak legyenek, melyekben a különböző kultúrájú csoportokhoz tartozók, beleértve a nemrég oda települt vagy ideiglenesen ott tartózkodókat is, otthonosan érezhetik magukat, melyekben a maguk módján hozzájárulhatnak a város általános társadalmi kohéziójának erősítéséhez. Ezért a helyi és regionális hatalom kulcsszerepet játszik a közösségekben élő különböző csoportok közötti harmonikus viszonyok létrehozásának folyamatában és az etnikai, vallási vagy kulturális különbözőségekből eredő, gyakran fellépő feszültségek csökkentésében. Az együttélés alapfeltétele a kölcsönös viszony, a kölcsönhatás megléte, s ahhoz, hogy ez békésen és sikeresen megvalósuljon, szükség van a különböző nemzeti, vallási és kulturális háttérrel rendelkező csoportok közötti párbeszédre. Itt szükségszerűen kétoldali alkalmazásról van szó: a lakosság többségi részének el kell fogadnia a kisebbségeket, a kisebbségeknek pedig el kell fogadniuk a helyi „játékszabályokat” és felelősségeket, melyek lehet, hogy számukra valami egészen újat jelentenek. Ez a kölcsönös alkalmazkodás okozhat nehézségeket és nézetkülönbségeket, melyekkel a helyi és regionális hatalomnak szembesülnie kell.

Rövid jellemzés

Szabadka

Szabadka többnemezetiségű város Szerbia (Vajdaság) északi részén. 1999-ig a Pecsara városrészben az 5000 magyar, horvát, szerb, bosnyák és bunyevác mellett mindössze egy tucatnyi roma élt, mikor is több mint 500 roma menekült érkezett Koszovóról*. A gondok akkor jelentkeztek, amikor a menekültek felvásárolták az olcsó ingatlanokat és világossá vált, hogy tartósan le fognak telepedni. 2006. februárjában a Pecsara városrész 147 nem-roma lakója panaszt tett az újonnan betelepültek magatartására. A szabadkai Roma Oktatási Központ igazgatója közös megbeszélésre hívta össze a Pecsara lakosságának, az önkormányzat, a rendőrség, a szociális központ, a helyi iskola és egészségház képviselőit. A megbeszélés résztvevői egyetértettek abban, hogy a romáknak kellene foglalkozniuk azoknak a problémáknak, a megoldásával, melyek a panaszt aláíró lakosokat aggasztják, mint a roma fiatalok késő esti gyülekezése az utcán, a hangos zene, stb. Továbbá egyetértettek abban, hogy egy nemzetiségi viszonyokkal foglalkozó kilenc tagú bizottságot kell alakítani, és megállapították, hogy a település legnagyobb problémája a rendes utak hiánya. A Save the Children szervezett által nyújtott 1000 eurónyi segély, az önkormányzat támogatása és a roma és nem roma lakosság önkéntes munkája segítségével sikerült kiépíteni az utat, amit azután a város és a helyi közösség szintjén is megünnepeltek.

A romák továbbra is részt vesznek a Pecsara városrész szociális, oktatási és nemzetiségi kérdéseivel foglalkozó bizottságok munkájában, és azóta jól beilleszkedtek a közösség életébe. A helyi általános iskolába több mint 100 roma nemzetiségű diák jár, kiknek 90%-a Koszovóról

* Vidi fusnotu 26

származik* – míg az említett esemény előtt ugyan ez az iskola alig akarta felvenni a helyi romák gyermekeit is. Ma a roma gyermekek szülei részt vesznek a szülők tanácsának munkájában és a gyerekek iskolai előkészítőbe is járnak, egy roma asszisztens segítségével.